

William Faulkner

Lumină în august

O nouă traducere din limba engleză
de Iulia Gorzo

Prefață de C. E. Morgan

Şezând pe marginea drumului, privind la căruţă cum urcă dealul spre ea, Lena se gândeşte: „Am venit din Alabama – de hăt, departe. Tocmai din Alabama viu, pe jos. De hăt, departe.“ Se gândeşte *n-am nici o lună de când sunt pe drum și-s deja în Mississippi, mai departe de casă decât am fost în viața mea. De la doispre ani n-am mai plecat aşa departe de joagărul lui Doane*

Nici măcar până la joagărul lui Doane nu fusese de căt după ce muriseră taică-său și maică-sa, deși de șase sau opt ori pe an se ducea în oraș sămbăta, cu căruța, îmbrăcată cu o rochie comandată prin poștă, cu picioarele desculțe pe podeaua căruței și pantofii lângă ea, pe capăt, înveliți într-o hârtie. Își punea pantofii chiar înainte să intre în oraș cu căruța. Când a mai crescut, îl ruga pe taică-său să opreasca la marginea orașului, iar ea cobora și o lua pe jos. Nu-i spunea lui taică-său de ce ținea să meargă pe jos și nu în căruță. El credea că pentru străzile netede, pentru trotuare. Dar o făcea din convingerea că oamenii care o văd și pe lângă care trece pe jos au să credă că și ea locuiește în oraș.

Când Lena avea doisprezece ani, taică-său și maică-sa muriseră în aceeași vară, într-o casă din bușteni cu trei camere și un hol, fără plase la geamuri, într-o cameră luminată

de o lampă cu kerosen asaltată de gângăni, cu podeaua fără covoare lustruită ca argintul vechi de tălpile goale. Dintre copiii care trăiseră, ea era cea mai mică. Prima a murit maică-sa. „Să ai grija de tact’to.“ Lena a avut. Apoi, într-o zi, taică-său a zis: „Să te duci la joagărul lui Doane cu McKinley. Să te pregătești de plecare, să fii pregătită când o veni el.“ După asta a murit. McKinley, fratele, a sosit într-o căruță. Și-au îngropat tatăl într-o după-amiază, într-o pădurice din spatele unei biserici de țară, cu o cruce de pin. A doua zi de dimineață, ea a plecat pentru totdeauna, deși se prea poate că la momentul respectiv să nu-și fi dat seama, pornind în căruță cu McKinley spre joagărul lui Doane. Căruța era cu împrumut și fratele făgăduise că avea s-o dea înapoi până se înnopta.

Fratele lucra la joagăr. Toți bărbații din sat lucrau la sau pentru joagăr. La tăiat de pin. Există de șapte ani și peste încă șapte avea să distrugă tot lemnul din împrejurimi. După care parte din mașinării și majoritatea bărbaților care se ocupau de joagăr și care trăiau pentru și datorită lui aveau să se urce în vagoane de marfă și să plece. Dar parte din mașinării aveau să rămână în urmă, pentru că oricând se puteau cumpăra piese noi în rate – roți sfrijite, holbate, țepene, ițindu-se din mormane de zidărie sfărâmată, și buruieni zdrențuite absolut uluitoare, cazane sfârtecate înălțându-și coșurile ruginite, care nu mai scoteau fum, cu o expresie încăpățanată, mirată și năucă într-un decor bătătorit de bușteni, căzut într-o profundă și tihnită ruină, nearat, nesemănat, dezertându-se încet în viroage roșii, gătuite odată cu ploile lungi și tăcute de toamnă și cu mânia dezlănțuită a echinocțiilor de primăvară. Iar de cătunul care nici în

perioada lui de glorie nu fusese trecut cu numele în registrele Poștei n-aveau să-și mai amintească nici măcar urmașii viermănoși care urmau să dărâme clădirile și să le ardă în cuptoare și sobe de iarnă.

Când sosise Lena, să fi fost acolo vreo cinci famili. Aveau cale ferată și gară, prin care o dată pe zi gonea șuierând un tren mixt¹. Trenul putea fi oprit cu un steag roșu, dar de obicei apărea de pe dealurile pustiute brusc, ca o nălucire, cu urlete de banshee², tăind de-a curmezișul amărâtul ăla de sat care nici sat nu se putea numi, o mărgică uitată dintr-un șirag rupt. Fratele era cu douăzeci de ani mai mare decât ea. Când s-a mutat cu el, abia dacă-l mai ținea minte. El locuia într-o casă nezugravătă, cu patru camere, împreună cu o nevastă chinuită de durerile facerii și de lăuzie. Cam jumătate dintr-un an, cumnătă-sa ba zacea, ba se refăcea. În timpul ăsta, Lena făcea toate treburile casnice și avea grija de ceilalți copii. Mai târziu, avea să-și spună: „De-aia m-oi fi grăbit aşa de-am făcut și eu unul.“

Dormea într-o anexă, în spatele casei. Avea o fereastră pe care a învățat să-o deschidă și să-o închidă la loc pe întuneric fără să scoată nici un zgomot, chiar dacă la început în aceeași odaie dormiseră mai întâi nepotul ei cel mare, apoi cei doi nepoți mai mari care se făcuseră până la urmă trei. Stătea acolo de opt ani când a deschis pentru prima oară fereastra. Abia dacă-o deschisese de zece, douășpe ori când și-a dat seama că mai bine n-ar fi deschis-o deloc. „Aşa-s eu, ghinionistă“, și-a zis în sinea ei.

¹ Tren compus din vagoane de pasageri și vagoane de marfă (n. ed.).

² În folclorul celtic, spirit care ia forma unei femei bătrâne și care vestește moartea prin strigăte ascuțite.

Cumnata i-a spus fratelui. Atunci, el a observat că ea se schimbase la trup, ceea ce ar fi trebuit să vadă mai de mult. Era un om aspru. Blândețea, duioșia și tinerețea (avea doar patruzeci de ani), se scurceseră din el împreună cu toate celelalte, mai puțin un soi de dârzenie încăpățânată și disperată și sumbra moștenire a mândriei pentru neamul lui. A făcut-o târfă. A acuzat pe cine trebuia (tinerii neînsurați sau cel puțin donjuanii rumegușului erau chiar mai puțini decât familiile), dar ea n-a vrut să recunoască, măcar că bărbatul plecase de șase luni. Se mulțumea să repete cu încăpățânare: „O să trimită după mine. A zis c-o să trimită după mine.“ De neclintit, ascultătoare, alimentându-se din acea rezervă de fidelitate răbdătoare și trainică de care depind și-n care se-ncred cei ca Lucas Burch, chiar dacă n-au de gând să fie de față când e nevoie de ea. După două săptămâni, a sărit iar pe fereastră. De data asta, i-a fost ceva mai greu. „Dacă și mai înainte mi-ar fi fost aşa greu, nu mai ajungeam acum să fac asta“, și-a zis ea. Ar fi putut pleca pe ușă, la lumina zilei. N-ar fi oprit-o nimeni. Ceea ce poate că știa. Dar a hotărât să plece noaptea, și încă pe fereastră. A luat cu ea un evantai din frunze de palmier și o bocceluță legată cu grijă dintr-o basma. În ea avea, printre alte lucruri, treizeci și cinci de centi în monede de cinci și de zece. Era încălțată cu niște pantofi de căpătat care fuseseră ai fratelui ei. Nu erau prea tociți, dat fiind că vara nu purtau nici unul pantofi. Când a simțit praful drumului sub tălpi, și-a scos pantofii și i-a dus în mână.

Așa o ținea de aproape patru săptămâni. După cele patru săptămâni, își reamintește depărtarea ca pe un corridor tihnit pavat cu încredere neabătută și liniștită, cu oameni cu chipuri și glasuri binevoitoare, anonime:

Lucas Burch? Nu cunosc. Nu știu pe nimeni de pe la noi să-l chemă așa. Drumul asta? Duce la Pocahontas. Poate o fi acolo. Tot ce se poate. Uite o căruță care merge încolo o bucată de drum. Te-o duce ea. În urma ei se desfășura acum un lung șir monoton de treceri pașnice, implacabile, de la zi la noapte și apoi iar la zi, prin care înainta în căruțe identice, anonime și greoale, ca într-o succesiune de avatars cu roți scârțâinde și urechi clăpăuge, asemenei cuiva care se mișcă întruna pe o urnă, fără să ajungă nicăieri.

Căruța urcă dealul spre ea. Trecuse pe lângă ea ceva mai devreme, cu un kilometru în urmă. Era oprită la marginea drumului, cu catârii dormind în ham, cu capetele întoarse în direcția în care mergea ea. Ea a văzut-o și i-a văzut și pe cei doi bărbați care ședeauf pe vine lângă un șopron, dincolo de gard. A aruncat o privire căruței și bărbaților – o singură privire atotcuprinzătoare, grăbită, inocentă și adâncă. Nu s-a oprit; probabil că bărbații de după gard nici măcar nu observaseră că se uită la căruță sau la ei. Și nici ea nu s-a mai uitat îndărăt. Și-a văzut de drum până a dispărut din vedere, mergând încet, cu pantofii desfăcuți la șireturi jucându-i în picioare, până a ajuns pe creasta dealului, la un kilometru depărtare. Acolo s-a așezat pe marginea șanțului, cu picioarele în adâncitura nu prea mare, și și-a scos pantofii. După un timp, a auzit căruța. A tot auzit-o o bucată de vreme. Apoi a și văzut-o, urcând dealul.

Trosnetul și zăngănitul clar, ascuțit al lemnului și metalului ei ros și neuns e lent și sinistru: o succesiune de zvonuri seci, lenese, răsunând pe jumătate de kilometru în tăcerea fierbinte, încremenită, cu miros de pin, a după-amiezii de august. Deși catârii pășesc anevoie într-o transă neîntreruptă, susținută, vehiculul nu pare să înainteze.

Progresul e atât de infim încât pare suspendat pentru totdeauna undeva nici aproape, nici departe, ca o mărgică meschină din șiragul roșu, domol al drumului. Până la urmă, ochiul nici nu-l mai vede, căci văzul și simțurile se amestecă și se confundă moleșite, cum face și drumul, cu toate trecerile tihnite și monotone de la întuneric la zi, ca o sfoară deja măsurată care se înfășoară la loc ghem. Până când, în sfârșit, parcă se face auzit, lent, sinistru și fără de sens, ca de pe un tărâm oarecare, neimportant, de dincolo chiar și de depărtare, ca o fantomă devansându-și propria formă cu jumătate de kilometru. „Cât îi ia de când o aud și până s-o văd“, se gândește Lena. Se închipuie luând-o din loc, pornind iar la drum, în timp ce-și spune *Atunci o să fie ca și cum aș fi mers deja jumătate de kilometru înainte să mă sui de fapt în căruță, înainte ca ea să ajungă unde o aşteptam eu, iar după ce o să mă dau iar jos din căruță, ea o să mai meargă jumătate de kilometru cu mine în ea* Așteaptă, fără ca măcar să se mai uite la căruță, în timp ce gândurile deapănă alene, iuți și line, pline de chipuri și glasuri binevoitoare, anonime: *Lucas Burch? Zici c-ai încercat la Pocahontas? Drumul asta? Duce la Springvale. Așteaptă aici. O să apară curând o căruță, să te ducă până unde-o avea drum* Gândindu-se „Dac-o avea drum până la Jefferson, Lucas Burch întâi o să m-audă, până să mă vadă. O să-audă căruța, dar n-o să știe. Deci o să-i ajungă una la urechi înainte să o vadă. Apoi o să mă vadă pe mine și o să se bucure. Și o să vadă că-s doi înainte să-și aducă aminte.“

Armslid și Winterbottom o văzuseră trecând pe drum când stăteau pe vine, la umbra grajdului lui Winterbottom. Își dăduseră seama dintr-o privire că e Tânără, gravidă și străină de acele locuri.

— Mă întreb unde s-a pricopsit cu burta aia, a zis Winterbottom.

— Mă întreb de unde o fi venit cu ea pe jos, a zis Armstid.

— Poate s-o duce în vizită la careva mai încolo, pe drum, a zis Winterbottom.

— Nu prea cred. Că aş fi auzit. Şi nici la careva din vecinii mei. Că şi atunci aş fi auzit.

— Eu zic că ştie ea unde se duce, a zis Winterbottom.
După mers.

— Curând o să aibă un tovarăş de drum, a zis Armstid.

Femeia se îndepărta deja încet, cu umflătura şi povara ei inconfundabilă. Nici unul nu băgase de seamă să le fi aruncat nici măcar o privire fugară când trecuse pe lângă ei într-o rochie de un albastru spălăcit, fără formă, ducând în mâna un evantai din frunze de palmier şi o bocceluţă cu haine.

— Nu vine de-aici de-aproape, a zis Armstid. Îi dă bice ca omul care s-a aşternut la drum de ceva vreme şi încă-l aşteaptă o bucată zdravănă.

— Sigur se duce în vizită pe-aici pe undeva, a zis Winterbottom.

— Eu cred că mi-ar fi ajuns ceva la urechi, a spus Armstid.

Femeia trecuse. Nu se uitase în urmă. A dispărut din vedere pe drum: umflată, greoaie, prevăzătoare, tacticoasă şi neobosită ca însăşi după-amiaza care se tot lunghea. A dispărut şi din conversaţia lor; poate şi din gândurile lor. Pentru că, după o vreme, Armstid a spus ceea ce venise chitit să spună. Ca s-o spună, făcuse deja două drumuri, bătuse opt kilometri în căruţă şi stătuse trei ore pe vine, scuipând sub zidul umbros al şopronului lui Winterbottom, pe ocolite şi cu acea lipsă de grabă

atemporală a oamenilor de felul lui. Voia să-i facă lui Winterbottom o ofertă pentru prășitoarea pe care acesta din urmă o avea de vânzare. Într-un sfârșit, Armstid s-a uitat la soare și a spus prețul pe care hotărâse să-l ofere cu trei nopți în urmă, pe când stătea întins în pat.

— La prețu' ăsta, pot lua una din Jefferson, a zis el.

— Eu zic s-o iei, a spus Winterbottom. Pare a fi un chilipir.

— D-apăi cum, a răspuns Armstid. A scuipat. S-a uitat iar la soare și s-a ridicat. Ei, s-a cam făcut vremea să mă duc spre casă.

S-a urcat în căruță și a trezit catârii. Mai bine zis, i-a urnit din loc, că numai negrii știu să facă diferență când doarme catârul și când e treaz. Winterbottom l-a urmat până la gard, rezemându-se cu brațele de drugul de deasupra.

— Da, nene, a zis el. Io aş cumpăra prășitoarea aia numai decât la banii ăștia. Dacă n-o iei tu, al naibii dacă nu mă bate gându' s-o iau io, la prețu' ăsta. Ce zici, ăla de-o vinde n-o avea și niște catâri de dat cu vreo cinci dolari?

— D-apăi cum, a răspuns Armstid.

A luat-o din loc, iar căruță și-a reluat zângănîtul lent, devorator de kilometri. Și nici că se uită înapoi. Dar nici înainte nu pare să se uite, fiindcă n-o vede pe femeia care șade-n șanț, pe marginea drumului, până când căruță e aproape de culmea dealului. În clipa când recunoaște rochia albastră, nu-și poate da seama dacă ea a văzut sau nu căruță. Și cine să-și fi dat seama că el o văzuse pe ea în timp se apropiau unul de altul încet, fără ca vreunul să pară că înaintează, căruță târându-se sinistru spre ea cu aura ei domoală, palpabilă, de toropeală și colb roșu în care picioarele sigure ale catârilor se mișcau precum într-un vis, punctat de zornăitul răzleț al hamurilor și